

BUITEN

18^e JAARGANG N°. 42.

ZATERDAG 18 OCTOBER 1924.

Foto C. Steenbergh.

DEUR VAN EEN HUIS AAN DE NIEUWE GRACHT TE HAARLEM.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET DROOMLAND ACHTER DE BERGEN (20), DOOR GILBERT FRANKAU	BLZ. 494
HET EILAND BRIONI EN ZIJN SPROOKJESTUIN, DOOR MR. C. P. VAN ROSSEM, GEÏLLUSTREERD	„ 496
KROKIDILLEN, DOOR H. VAN CAPPELLE, GEÏLL. BLZ. 497—498	
HAARLEM (SLOT), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 493, 499—503
EIGENAARDIGE GEBRUIKEN BIJ 'T BEGRAVEN IN DE MIDDELEEUWEN, DOOR J. SCHUITEMAKER CZ.	BLZ. 501
HOEVEN EN KLAUWEN, DOOR G. L. ROBERTS (21) „	502
LANDSCHAP IN WESTELIJK CANADA, ILLUSTRATIE	„ 504

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Het droomland achter de bergen.

Naar het Engelsch

20) door GILBERT FRANKAU.

VUURROOD stof steeg op om hen heen — een muur van stof dat hun gele pluimen verborg. Boven wuifden Kun-mers bloedroode mouwen als dol geworden. „Genoeg,” schreeuwde Kun-mer. „Genoeg! Keo verliest.” Maar noch Akiou noch zijn mannen sloegen er acht op. Hun zwaarden sleepten ze mee. Zij konden de aderen zien op de gezichten vóór hen. De gezichten waren bang voor hen. En toen zagen zij geen gezichten meer, doch slechts één gezicht, een groot baardig gezicht, dat brulde als Nak, een vreeselijk gezicht dat niet bang was. „Genoeg,” brulde René de Gys. „Assez! Sauvages!” Hij stak torenhoog uit boven het stof. De werpbijl in zijn hand was een geesel. Hij sloeg naar hen met zijn werpbijl, sloeg hun zwaarden neer, sloeg op hun helmen. Zij staken naar hem, overwinnaars en overwonnenen, half dol. Hun zwaarden trilden tegen zijn harnas. Zijn bijl hieuw een weg tusschen hun stekende zwaarden. Zijn groote vuist sloeg donderend tusschen hun oogbeschermers. „Assez, sauvages! Assez!” Nu vochten nog slechts de twee kapiteins. Een seconde weifelde De Gys. Toen viel de werpbijl uit zijn hand en Zwaard Recht flikkerde in de zon onder het loopen. „Assez!” brulde hij nogmaals, „assez!” Akiou lette er niet op. Hij had Keo tot de poort gedreven. Zijn degenpunt was op Keo's keel. Hij stiet omhoog tusschen Keo's onbeschermde oogen. „Ho! ho! ho!” schreeuwde René de Gys lachend. „De tijgers! De gele tijgers!” Zwaard Recht, pareerend op een haarbreedte afstand van Keo's oogen, had Akiou's stoot afgeweerd en nu keerden zich de beide tegenstanders naar den man, die hen had gescheiden, zooals man en vrouw zich keeren tegen een bemoeiziekeken vreemde. „Ho! ho!” zei de Franschman lachend. Hij kwamen op hem af en hij speelde met hen, hun degenpunten van zijn gelaat afwerend. Hij kon thans echter moordlust achter hun oogen lezen. Hij voelde een prik in zijn bovenarm. Hij dacht: ik moet een van hen doden of... En hij schreeuwde luidkeels: „A moi, colonel!” Hij Beamish, die van opwin-

ding bijna van het balcon viel, zag de drie vechtende gestalten bij de zuilen te voorschijn komen; zag een vierde gestalte springen zooals voetballers springen; hoorde het gekletter springen van gewapende mannen, die tegen den grond sloegen. De Lange, van zand uit zijn oogen wrijvend, ging op één knie liggen. Vlak voor hem lagen de Harinesiërs, twee beweginglooze hoopen koper en wapenrusting. De adem was na de Lange's aanval nog niet in hun lichamen teruggekeerd. Boven hem — te zeer verlamd om te kunnen spreken, maar Zwaard Recht nog steeds pareerend — stond De Gys. De rest van het toneel was een massa helmen en gele gezichten, maar allen — gekwetst of ongekwetst, tot aan de oogleden bedekt met vuurrood stof. Toen begon eindelijk het laatste der spelen. Het leek Beamish alsof hij al uren lang had gekeken naar die lange lijn van witte paaltjes, als een schutting in het roode zand neergezet; naar die lange reeks van mannen die hun pijlen afschoten; uren lang had hij niets gehoord dan het uitgestooten *Bo! Fei! Foy!* van de kapiteins. En steeds meer schutters verdwenen uit de rijen; en steeds werd de afstand der paaltjes grooter; en steeds klonk gezoem van stemmen door het Groote Stadion. En te midden van dit gezoem klonk steeds boven alles uit de klank van Grooten Boog Skelvi; en steeds, wanneer hij naar Skelvi's doelwit keek, zag hij de zwarte pijl recht in het midden treffen en de witte lat in tweeën splijten. En nu, terwijl de eerste purperen stralen van zons- ondergang zich vertoonden, bleef er nog slechts een handjevol over van de zes-honderd boogschutters. Van Keo's compagnie drie; van Ath's geen; van Buks en Mi-kwi's elk twee; en van Akiou's mannen alleen maar Drager van Boog Skelvi. En na nogmaals een half uur liep de strijd slechts tusschen Dicky en een verschrompelden, gelen rat van een kerel, die zich reeds zeker van de overwinning waande. Gelijktijdig klonken de bogen; tien duizend oogen volgden de vlucht der twee pijlen, die hemelwaarts vlogen, glinsterden, doken, naar het doel schoten! „Verduiveld! ik heb verloren,” dacht de Lange. Want door de stilte in het Stadion klonken duidelijk twee geluiden — het scherpe kraken van een versplinterd doelwit, en het zachte „plof” van een pijl, die zich in het zand boorde. Toen hoorde de Lange de stem van De Gys, in een olifantsgebrul van triomf: „Wij winnen, *mon vieux*. Bij de zeven duizend martelaren, wij winnen!” Maar Cyprian Beamish hoorde noch het klinken van Skelvi, noch het kraken van Skelvi's doelwit, noch de stem van Nak, noch het geschreeuw der boogschutters, noch het applaudiseeren van kleine handjes langs alle banken van het Stadion; Cyprian Beamish hoorde slechts de stem aan zijn rechteroor, de stem van Kun-mer. „Hem,” fluisterde Kun-mer. „Hem nee, Geff!” Beamish voelde een hand op zijn knie, keek naar omlaag, zag iets in zijn hand, greep het vast en voelde de met inkt besmeerde oppervlakte van een palmblad. Hij stak de boodschap bij zich.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

SLIMHEID VAN KUN-MER EN SLIMHEID VAN DE GYS.

„Lees de boodschap nog eens, *mon vieux*.” De Lange, uitgestrekt op de huidensofa van den Franschman, liet zijn vermoeid lichaam over aan de onhandige massage van Phunan; Beamish, die er onbeteekenender uitzag dan ooit, lag bij het wapenrek. „Ze zegt,” las De Gys, „het volgende. „Indien dat wat den doode voldaan zou hebben, den levende zal voldoen, laten wij elkaar dan ontmoeten bij het graf van den Profeet Kahl-ma, wanneer de maan helder staat boven de Pyramide van den Keizer.” „Lijkt me niet,” zei de Lange, „Lijkt me geen zier. Wij weten wat N'ging voldaan zou hebben — de Bloem. Wat N'ging betrof, had Kun-mer het Bloemenvolk van de aarde weggevaagd kunnen hebben.” „Precies.” De Gys hield het blad in de vlam der lamp en wachtte tot het tot witte asch verbrandde. „Niettemin moeten boogschutters naar Trillenden Steen te zenden — en ons met hen — zouden wij en het Bloemenvolk in staat zijn, te doen zien hoe knap wij zijn.” „Daar is Kun-mer te slim voor, *mon vieux*.” „Ook ik,” zei De Gys, aan zijn baard trekkend, „ook ik ben slim. En dit Bloemenvolk — mijn landgenooten — Wij hebben totnutoe geen bewijs dat het Bloemenvolk je landgenooten zijn. Misschien is het wel een inlandsch volk lachend, „hebben wij geen bewijzen genoeg? Mélie, Mélie's doos, Akiou's verhaal, het gesprek dat je afgeluisterd hebt in de Feestzaal. Maar voor ik heenga — een vraag: ben je

bereid deze zaak met Kun-mer in mijn handen te laten?" „Ik laat de onderhandelingen geheel aan jou over, maar ik wou gaarne dat je erachter zag te komen — hetzij door je Mandarijn of door je Mandarinetten, welke soort van prijs zij van plan zijn mij te geven voor mijn schieten." De Gys trok zijn wapenrusting aan, gespte zijn zwaard om en ging naar buiten. ☼ Kahl-ma's graf — een ruw monument van rooden kalksteen, staat tegenover Mahl-Tu's zuil op het donkere gesteente van de Grootte Kade. Hiervandaan neerziende meende de Franschman dat hij een gestalte in een wijd gewaad kon zien, die hem wachtte. „*Encore des femmes,*" dacht de Franschman en hij begon de Grootte Treden af te loopen. De nacht was stil, vol sterren. Een wassende maan, juist boven de Pyramide opgestegen, wierp een spookachtig licht op Stad Bu-ro. ☼ De Gys stapte snel over de Grootte Kade. Behalve door de gestalte bij het Graf van Kahl-ma, scheen de plek verlaten. Hij bereikte het Graf, zag dat de gestalte die van een man was — blijkens het bloedrood van zijn lang kleed, een van Kun-mer's satellieten. „Ko!" zei de satelliet en sloeg een donker steegje in tusschen de pakhuizen. Zonder eenige waarschuwing stonden zij op de binnenplaats, van Kun-mers *Yamen*. Zij gingen een van de portieken door en kwamen aan een driehoekigen ingang. Kun-mers satelliet hield het gordijn open en wenkte De Gys binnen te treden. ☼ Precies in het midden van een vertrek, zoo groot, dat de vele vazen van vuurrood Satsuma uiterst klein leken, leunde in een bloedrood gewaad op een hooge divan met vuurroode kussens Z. Excellentie Kun-mer. Zijn saffraankleurig kapje was diep over zijn vierkant voorhoofd getrokken en verborg bijna de witte, dikke wenkbrauwen en de sluwe oogen er onder. „Ik heet u welkom, Drager van Zwaard Recht en vriend van mijn vriend N'ging." De gele vingers van den Mandarijn wezen op een krukje naast zijn divan. „Ik groet u, Kun-mer." ☼ De Gys ging zitten en keek langen tijd naar de hooge jukbeenderen, de neerhangende witte snor, de scherpe kin. „Wilt ge rooken?" „Als ge tabak hebt, wel." „Ik heb tabak en ook Ingrit brandhout." Tot De Gys verbazing haalde Kun-mer niet alleen een bus met Manila's maar — wonder boven wonder! — een doosje Engelsche waslucifers te voorschijn. ☼ En Kun-mer zei tot den Franschman, terwijl deze zijn helm afzette, het puntje van zijn sigaar afbeet en ze opstak: „U bent verbaasd." „Een weinig." „Omdat ge deze dingen niet hebt gevonden in — die andere *Yamen*." De Gys, volstrekt niet op zijn gemak, ademde diep den geurigen rook in. „En toch," vervolgde Kun-mer, „wat is gemakkelijker dan deze — en ook de andere benodigdheden — door een karavaan te laten meebrengen, met de andere noodzakelijke dingen, welke wij tot heil van het volk met de katoentjes uit Shan en de thee uit I-bang laten halen. Het is een groote last, die last van het regeeren en wij, die zwoegen voor het volk, hebben onze ontspanningen noodig." De sluwe oogen boven de witte snor keerden zich naar de rood-bruine oogen boven den baard. Was het slechts een illusie door den rook der sigaar — of had een dier sluwe oogen werkelijk geknipoogd? ☼ „Toen ge om mij zondt, Kun-mer," zei de Gys, „was het toen alleen om te spreken over uw ontspanningen?" „Waarover anders? Men kan niet altijd werken. En er zijn weinig ontspanningen in deze stad. Er is slechts tabak en *sam-shu* en feest vieren en het opium — Maar hoe gaat het met uw onderhandelingen in die andere *Yamen*, Drager van Zwaard Recht?" „Het schijnt dat gij alles weet, Kun-mer," antwoordde hij. „Ja, ik weet het meeste van hetgeen er gebeurt in deze stad. Van de twaalf kisten, die gij en uw vrienden naar Bu-ro bracht, blijven er acht over. Van de andere vier is er een bij Su-rah, een bij Hob, een bij Munnee, en een bij Pa-sif. En nog vorderen de onderhandelingen niet." De Mandarijn greep een sigaar en leunde achterover in de kussens. „En waarom Kun-mer — daar gij alles weet — schoten N'ging's zaken niet op — zelfs ofschoon hij tien duizend piasters in gemunt zilver gaf?" „Heeft hij werkelijk de Vrouw Su-rah zooveel gegeven?" zei de Mandarijn. „Haar — of iemand anders. Hij was stervende toen hij van deze gift vertelde. Misschien heb ik hem verkeerd begrepen." „Hm!" ☼ Een stilte volgde, alleen verbroken door het sputteren van hun sigaren en het regelmatig gekraak van de punkah touwen. Toen Kun-mer weer sprak, bemerkte De Gys een verandering in de zachte stem: de keelklanken van het Kwan-kwa klonken als het gesis van een slang. „U zult beter doen met mij te onderhandelen, Drager van Zwaard Recht." „En toch mislukten zijn onderhandelingen met u, Kun-mer." „N'ging

loog mij voor. Ook voor u zal alles mislukken als gij liegt." „N'ging beloofde u de vrouwen van de *Bloo Loy* — al de vrouwen van de *Bloo Loy*, Kun-mer. Hij zou zijn belofte gehouden hebben als gij de uwe hadt gehouden." „Hij beloog mij met de Bloem." „Ik gebruik geen leugens, Kun-mer. Noem dus uw voorwaarden en laten wij zien of wij kunnen onderhandelen." „Beantwoord mij eerst een vraag. Deze Bloem — is die in uw vaderland bekend?" „Neen." „Aha! Ah-ha!" „Ik ben benieuwd wat er in zijn geest omgaat," peinsde De Gys. „Luister — en antwoord," sprak de Mandarijn langzaam. „Komt gij, evenals N'ging, alleen maar voor de Bloem?" „Zoo is het." „Wilt gij de vrouwen van de *Bloo Loy* niet hebben?" „Zijn ze allemaal blank, Kun-mer?" „Zoo wel zij als haar mannen." „Zoo is het," dacht De Gys, „het is zoo." „En wilt gij mij de acht kisten met zilver geven?" vervolgde de Mandarijn. „De kisten zijn niet mijn eigendom, Kun-mer. Zij behooren aan den witten Tijger." „De Witte Tijger zal tevreden zijn. Ik zal drie scheepsladingen geven van den zwarten rook en twee potten essence van arendshout voor Z. Excellentie, Pu Yi." ☼ De Gys deed of hij weifelde. „Het is weinig genoeg." „Het is het meeste dat ik wil geven. Bedenk wel, Drager van Zwaard Recht, dat de zwarte rook evenmin van mij is als het zilver van u. Het behoort aan het volk." „Zoo zij het dan. Voor acht kisten met zilver." „Neen, Drager van Zwaard Recht, voor twaalf kisten met zilver." „Zooals ge wilt, Kun-mer. Voor de twaalf kisten met zilver, drie scheepsladingen van den zwarten rook en twee potten essence van arendshout." ☼ De Franschman dacht een volle minuut na. „En wat betreft de Bloem, Kun-mer?" „Is de Bloem meer waard dan de zwarte rook?" vroeg de Mandarijn en leunde voorover, begeerig naar het antwoord. „Wie zal het zeggen? Onze vriend N'ging —" „Onze vriend N'ging was een groote leugenaar, Drager van Zwaard Recht. Mij vertelde hij dat de Bloem weinig waarde had. En toch, nu hij dood is, zendt hij drie andere *Bloo Loy* hierheen om ze te verkrijgen." ☼ Zij keken elkander aan; en De Gys vroeg zich verbaasd af: „Hoe wist Kun-mer dat N'ging een blanke was?" „En dus" — er kwam de schijn van een glimlach op het uitdrukkinglooze gezicht van den Mandarijn — „zal ik van de Bloem een vijfde deel nemen; en hiervoor zal ik u en uw vrienden drie jonge vrouwen uit mijn *Yamen* laten kiezen." „Wilt gij voor geleide zorgen naar de plek van de Bloem, en koelies om ze te dragen?" „Ik zal voor al de noodige dingen zorgen, Drager van Zwaard Recht. Nu staat het aan u over het aanbod na te denken." En Kun-mer leunde nogmaals achterover in de kussens. „Drie jonge vrouwen zijn heel weinig voor mannen als wij, Kun-mer." „Hebt gij dan geen vrouwen in uw eigen land?" „Neen — wij zijn alle drie ongetrouwd." „Dat is heel vreemd." „En toch spreek ik de waarheid." „Hm!" ☼ De Mandarijn keek naar de zoldering. „Hm! N'ging moet heel veel vrouwen hebben gehad. Zullen wij zeggen zes vrouwen, Drager van Zwaard Recht — zes vrouwen — allen jong — en allen mooi?" En op die basis sloten die beiden, na wat meer pingelen van weerskanten, hun contract af. ☼ Geroepen door het in de handen klappen, bracht een vrouwelijke satelliet *sam-shu* en vuurroode Mangostans op borden van vuurrood satsuma. Zij klonken op hun besluit. ☼ „Zijt gij lid van de regeering in uw eigen land?" vroeg de Mandarijn, zijn vijfde bekertje warmen rijstwijn drinkend. „Neen, ik ben een krijgsman." „Gij zijt te verstandig voor een krijgsman. Hebt gij plannen voor het verkrijgen van de Bloem?" „Als een krijgsman," zei René de Gys, „komt het mij verstandig voor dat wij eerst het land verkennen. Zou het mogelijk zijn ons drieën *alleen* naar het Land der *Bloo Loy* te sturen? Eerst moeten wij drieën het land verkennen. Later, als wij terugkomen, kunt gij er een expeditie heen zenden." De Mandarijn trok peinzend aan zijn snor. „Maar als gij niet terugkeert, Drager van Zwaard Recht? Als gij en uw vrienden gevangen worden genomen of gedood door de *Bloo Loy*? Wat dan? En zelfs als ge veilig terug keert, hoe gaat het dan met Su-rah?" „Ik ben niet bang voor een vrouw, Kun-mer." „Dan zijt gij niet zoo verstandig als ik aanvankelijk dacht. Neen — uw plan is slechts gedeeltelijk goed. Luister naar het mijne. Van Stad Bu-ro tot Trillenden Steen is een reis van tien dagen. Maar Nak, die vlugger is dan een mensch, zou u er in drie dagen kunnen brengen. Drie dagen naar Trillenden Steen — een dag en een nacht — drie dagen om terug te keeren. In nogmaals tien dagen, als de berichten goed zijn, een compagnie boogschutters. Ja dat is het beste." (Wordt vervolgd).

GEZICHT OP BRIONI, MET EEN GEDEELTE VAN HET HOTEL-COMPLEX.

HET EILAND BRIONI EN Z'N SPROOKJESTUIN.

ELKE woestijn heeft haar oase.... Zoo ook heeft het God vergeten Istrische land haar Eden. En het is alsof de goden al datgene wat ze aan het eerste onthouden hebben, in overvloedigen rijkdom aan het tweede hebben geschonken. De chaos van steen en rotsen, dood en dor, loopt glooiend af op de Adriatische zee, een groene lijn als een langwerpige kussen op het water gelegd doemt voor de oogen op. We zijn in de buurt van Pola en het eiland dat als een weelderige Afrodite anaduomene verrijst, draagt den tooverklank van Brioni. 1) ☒ Eenmaal had hier een geheimzinnige volks-stam domicilie gekozen op de rotsverheffing. Nog zijn de sporen te vinden van hun acropolis-omwallingen. Lange eeuwen verstrijken, dan komen de menschen die zich, gelijk de Duitschers, overal wisten in te dringen, de cives Romani. Nog staan de zuilen van enkele tempels, en een Romeinsche millionnair heeft hier een buitenhuis gebouwd waarbij een complex als het Loo kinderspeelgoed lijkt. Denkt u een emplacement van bijna een kilometer lang.... Nog altijd sta ik voor het probleem hoe een doodgewoon burger een dergelijke ruimte heeft kunnen vullen. Slechts een enkel feit: een Italiaansch palazzo van dezen tijd heeft meestal een water-reservoir van 10 à 20 Kubieke meter. Deze Romein van Brioni had er een van 2000 Kubieke ! Wat er sinds dezen grand-genre man van het eiland geworden is, ligt in het duister. Ik weet alleen dat Brioni aan de Cornaro's heeft toebehoord en dat de Venetianen zich de Brionische steen toeëigenden om er hun palazzo's mee te bouwen. Er komt een tijd dat dit toover-park een langdurigen slaap ingaat, niets stoort de rust, een fabelachtige vegetatie zet steeds maar weer haar vruchtbare zaden af, het oer-woud dringt de laatste ruimte weg en poot een prikkeldraad van doornen om het eiland heen, een ondoordringbare versperring voor iederen nieuwsgierige. Brioni slaapt en niemand komt haar wakken. Een verdwaalde jager draagt een paar fasanten weg en verschillende malaria muskieten. Brioni heeft een uiterst kwade reputatie.... ☒ Dan betreedt zekeren dag een

BRIONISCHE FLORA.

Oostenrijker, de heer Kugelwieser, dezen sprookjes-tuin van de schoone slaapster. Hij komt, ziet.... en koopt 'm. Hij is oeconoom en ziet mogelijkheden. En gelijk de patriciër-heerenboer van 2000 jaar geleden zet hij de hakbijl in de bosschen en wringt de koren-velden tusschen het oer-woud in. Maar de schoone slaapster wreekt zich over haar gestoorde rust, ze gooit 'm zwermen muskieten op z'n huid en de arme heer Kupelwieser begint te begrijpen dat een eiland wel voor een appel en een ei gekocht kon worden maar dat het minder aangenaam is ook malaria mee te koopen. In zijn wanhoop richt hij zich tot den beroemden prof. Koch in Weenen. „Im Besitze eines Terrains van zirka 2400 morgen, die Brionische Inseln, welke ich vor 7 Jahren als eine schöne aber völlig unkultivierte Wildnis gekauft habe um derselbe einer mir möglich scheinenden hohen Kultur zuzuführen, bin ich in meinen Arbeiten sehr stark behindert worden durch die hier herrschende malaria....” ☒ Acht dagen later debarkeert Prof. Koch in gezelschap van Professor Trosch en Professor Elsner. Om den heer Kupelwieser heeft de muskiet tot nu toe altijd gelachen, om deze drie hooggeleerde heeren lacht ze niet. De strijd wordt ingezet en eindigt met de definitieve nederlaag van het giftige beest. Van dit oogenblik af, het jaar 1893, begint de opgang van Brioni. .... ☒ Laat ons zien hoe het er in het jaar 1924 uitziet. Wanneer de boot van Triest of Pola de haven is binnengevaren, wordt het oog van de reizigers allereerst getrokken door een groenen tuin waaruit een vierhoekig complex van witte gebouwen te voorschijn springt. Brioni is niet een boeren-dorp, het is een hotel-dorp. Hier is de heer Kupelwieser Koning en Generaal-eigenaar. Iedere winkel, iedere metsel-steen, elk hotel is z'n eigendom. Natuurlijk is dit alles niet in één jaar opgebouwd. Uit het landbouw-instituut is eerst een klein kur-ort ontstaan, hetwelk, vooral dank zij de groote belangstelling die de Weenske hofwereld het had gewijd, langzamerhand is uitgegroeid tot het groote Palace-Complex dat heden niet minder dan vijf hotels en een Casino beslaat. ☒ Een hotel met een park van 2400 Hectaren en dat alles op een eiland dat het meest wonderbaarlijk romantische is dat ooit m'n reis-oogen hebben aanschouwd. Is het wonder dat dit voor mij het paradijs der paradijzen is geheeten? Niet over het palace, noch over het mondaine, noch over het sport-leven nocht over het Casino wil ik u schrijven, dat alles is als overal elders. M'n liefde gaat uit naar de toover-bosschen, de bebloemde rotsen en de Safire zee. ☒ Langs het winter-badhuis, een honderdtal passen buiten het hotel, daar duiken we het groen in. De noorderling kijkt z'n oogen uit.... Zijn we hier in Italië, op de hoogte van Florence, of in een tropisch landschap of in El-Kontara.... ! Het stuk Venetiaansche steengroeve is gevuld als een glazen plantenhuis waar de tropische curiosa met angstvallige zorg wordt uitgebroeid. Maar hier dekt het plafond van het vrije azuur. Ongerijpte dadel-trossen kleuren het bosch van palmen oranje aan. Deze oase is een franje van lentegroen, is de waarachtige oase zooals de leek die zich in de Sahara droomt, doch zooals de Sahara ze ons nimmer geeft, want niets is doodscher dan de zandtuin in de woestijn. En hier ook wordt de cactus, deze bedelaar van de stoffige zuidelijke wegen, je tot een vriend. En dan komen de

1) Brioni ligt in de Adriatische zee bij de Istrische kust, in de buurt van de vroegere Oostenrijksche oorlogshaven Pola. Tegenwoordig is het Italiaansch. Van Venetië uit bereikt men het in 5 à 6 uur, van Triest (eveneens per boot) in 6 à 7 uur.

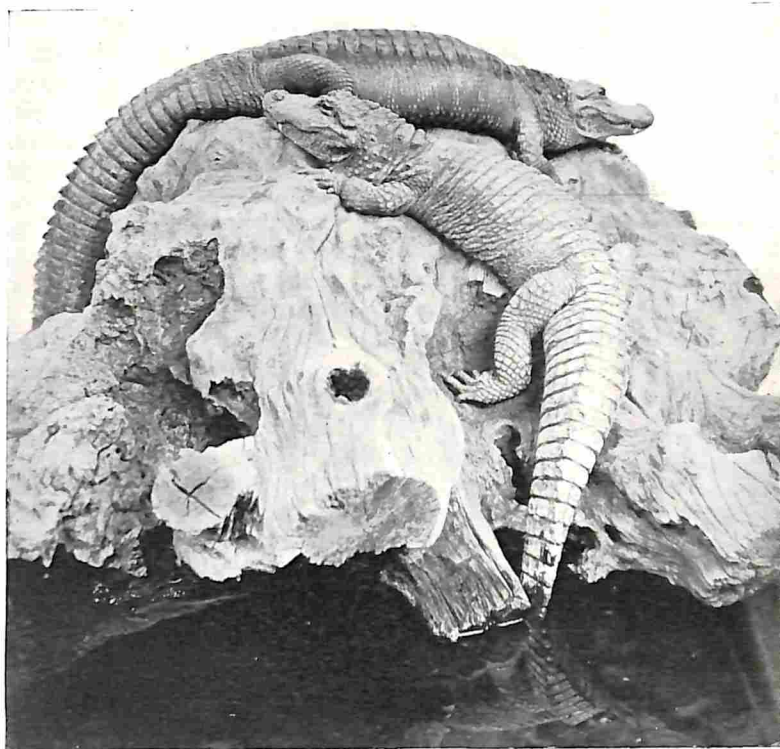

agaven en de bananen en het zwiepende bamboe-riet en altijd weer is het de paring van de Europeesche vruchtbaarheid met het tropische leven die alles tot een nimmer geziene trouvaille schept. Plotseling een overgang.... De canon opent ons zijn breede poort.... Daar staan we voor de korenvelden, begrensd door de groene heuvelen. — Precies Gelderland! — suggereert ons de associatie van de gedachten. Maar onverwachts blauwt het azure water van de Catena-baai. Aan de overzijde, uit een woud van brem, springt de ruïne van de Romeinsche tempels en villa's op. Met een sprong zijn we vanuit Gelderland naar de atmosfeer van Baroe of Puteoli overgegaan. Dan vangt een dicht gestuwd laurierbosch ons op.... Hier is het de schallende vogeltuin en het groote laboratorium van parfums. Lang is de weg en waar voert ze ons heen? Het pad wordt onzichtbaar, overwoekerd van doornen en klimplanten, met geweld banen we ons een weg door deze prikkende wildernis van aardbeistruiken, verwilderde olijven, verwilderde vijgenboomen en laurier-blaren. Een klein hoog plateau geeft eenige vierkante meters ruimte, een geopende steenen graftombe trekt onze aandacht, wat kan dat zijn....? Hier is meer dan duizend jaar geleden een aanzienlijk man gestorven, aanzienlijk omdat hij op den top der rots is bijgezet. Een geheimzinnige geschiedenis-bladzijde gaat open welke onze gedachten terugvoert naar de cultuur van het eeuwenoude Mycene.... En nu staan we voor de groote blauwe zee die in een diepen afgrond tegen de steile rotsen klotst. En zelfs hier heeft de natuur een bloeienden tuin geschapen, een tuin van orchideeën, malva's, sulda's, valicorma's. En aldus gaan we rond, van baai naar baai, van bosch tot bosch, van verrassing naar verrassing, of liever, we gaan rond van dag op dag, want dit eiland is zeker niet in een of twee middagen te bewandelen. Vandaag stuiten we op de romantische muren van een vroeg Christelijke Basilica, verstopt in het laurierbosch, morgen zetten we ons neer op het gaaf geconserveerde model van een Romeinsche olie-pers, ergens in een verloren hoekje boven de Safire zee. En overmorgen keeren we tot het moderne leven terug en we slaan onze golfballen over rotsen en ruïnes, over Brionische wijn-druiven en een droomende waterkreek. Ook deze sport wordt hier tot een originaliteit. Daar hebben we een bal in het water ge-sliced. Snel wordt het minimum aan kleeren uitgegoid, een zwembroek komt te voorschijn, we duiken, zoeken, zwemmen.... Twee minuten later staan we weer op de been en we slaan onzen strafslag.... Dan is er ook het bad, het amusement dat 's morgens wordt beoefend en hetwelk aanleiding geeft tot het dragen van fantastische pyjama's en badmantels aan het ontbijt. En dan is er nog de zon die nooit een dag rust neemt.... ☼ Men zegt dat Brioni het eiland van Calypso is. Zoo dat waar is begrijp ik niet dat Odysseus het hier niet langer heeft uitgehouden....

Mr. C. P. VAN ROSSEM.

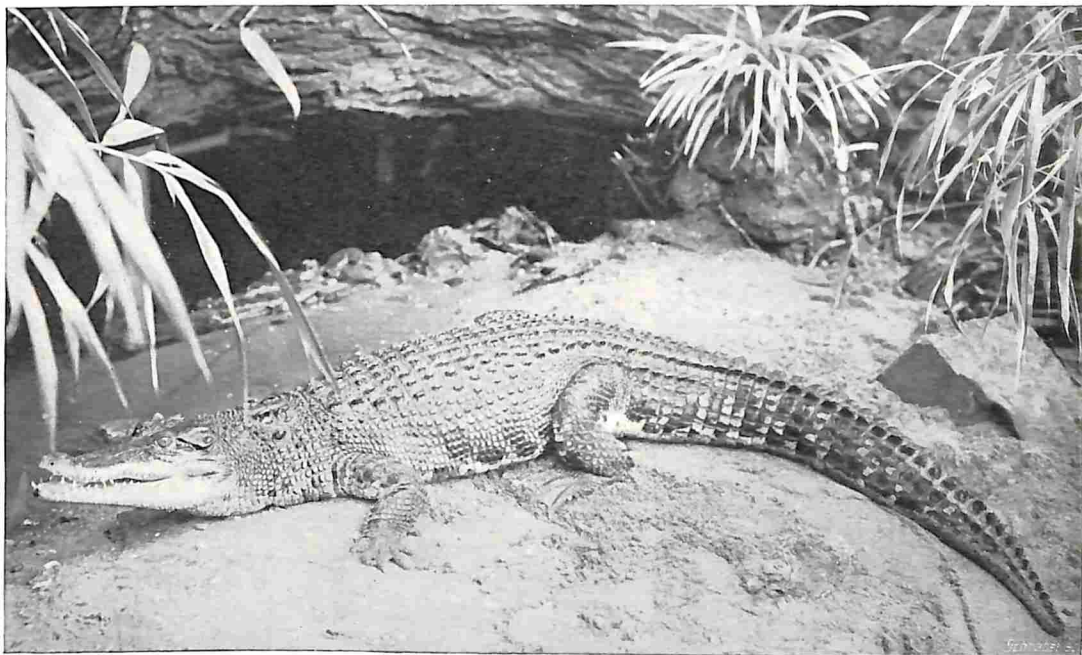
KROKODILLEN.

ONTZAG grijpt den bezoeker van het Reptielenhuis eener diergaarde aan, wanneer hij de meerdere meters lange, grauwe lichamen der krokodillen, zonder ook maar de minste beweging, soms met wijd geopenden muil, hetzij in het water, hetzij op het zand of de kunstrots ziet liggen, en hij vaak vruchteloos wacht op eenig teeken van leven. ☼ Want, evenals het nijlpaard onder de zoogdieren, schijnen deze Kruijpende dieren of Reptielen (van repo = kruipen) hem monsters der voorwereld, die uit lang vervlogen tijden zijn blijven voortleven. Als bewoners der tropen, die zich bij voorkeur in het water ophouden, hebben de krokodillen (1) in hunnen lichaamsbouw met dezen kolos wel enkele punten van overeenkomst, hoezeer zij zich ook als vertegenwoordigers eener zooveel lager georganiseerde klasse der gewervelde dieren van dezen onderscheiden. De platte snuit, die aan het afge-

MISSISSIPPI-KAAIMAN VAN NOORD-AMERIKA.

ronde vooreinde op een vleezig knobbel de neusgaten draagt en de korte pooten, die de beweging van het zware lichaam bemoeilijken, herinneren aan eigenschappen van het nijlpaard, uit gelijksoortige levensomstandigheden voortgekomen, maar voor het overige wijzen de kenmerken den krokodillen een plaats aan in de klasse der Reptielen, zooals het roode bloed, dat geen constante temperatuur heeft, de met schubben bedekte huid, de groote eieren, die evenals bij de vogels een groote hoeveelheid voedsel (dooier en eiwit) voor de voeding van het zich ontwikkelende jong bevatten enz. ☼ Toch wijken de krokodillen in belangrijke punten van de overige Reptielen af en vertoonen zij reeds eene toenadering tot de hogere klassen der gewervelde dieren n.l. door de volledige scheiding der kamers van het hart, zoodat in het hart geen bloedmenging plaats heeft, door het bezit van een middenrif, dat borst en buikholte scheidt, en door de slechts in onder- en bovenkaak in tandkassen geplaatste tanden. ☼ De geheele bouw dezer gevaarlijke bewoners der Afrikaansche, Aziatische en Amerikaansche stroomen is, als bij alle dieren, die uitsluitend van roof leven, krachtig en sterk. De platgedrukte romp gaat naar achteren geleidelijk in den langen krachtigen staart over, die naarmate hij in dikte afneemt, zijdelings sterk samengedrukt is en aan den wortel twee overlansche kammen draagt, naar het einde zich tot een enkelvoudigen kam vereenigende. Bij de beweging in het water gebruikt de krokodil hoofdzakelijk

INDISCHE KROKODIL.

den sterk gespierden staart en ook bij aanval of verdediging is dit orgaan een machtig wapen. De groote afgeplatte kop, die door een dikke hals aan den romp verbonden is, draagt in onder- en bovenkaak 72—104 kegelvormige tanden, die door het bochtig verloop van den bovenkaaksrand en het tusschen elkander passen der tanden van beide kaken een vervaarlijk grijpwerktuig vormen, waaruit haast geen dier zich weet los te rukken. De pooten, van welke de achterpooten veel krachtiger ontwikkeld zijn en met den staart bij aanval of verweer den meesten arbeid verrichten, dragen kleine door zwemvliezen verbonden teenen, waarvan de drie binnenste van nagels voorzien zijn. Aan de rugzijde vormen de groote, van een opstaande lijst voorziene beenige schubben een hard pantser (vandaar de naam pantserhagedissen), dat snelle wendingen op het lichaam op het land verhindert. Gelooind komt de huid als krokodillen-leer in den handel, dat van genoegzame waarde is, om in Florida een krokodillenfokkerij tot een loonende onderneming te maken. ☞ De gehooringen, die, evenals de neusgaten, door een klep gesloten worden, zijn door een v-vormig beginsel van een oorschelp omgeven, een orgaan, dat nog bij geen enkele groep der kruipende dieren aanwezig is, en bij de zoogdieren een zoo belangrijke rol is gaan spelen. Krokodillen hooren zeer scherp, en zelfs als zij onder water zijn, komen zij op het minste geruisch onmiddellijk af, naderen zij behoedzaam, om zoolang onder het wateroppervlak te blijven liggen (alleen met de neusgaten er boven uitkomend), tot zij kans zien, om met goedem uitslag een aanval te wagen. ☞ De geslachtsrijpheid treedt bij deze dieren op 6—8 jarigen leeftijd, bij andere soorten eerst op 20-jarigen leeftijd in. Het wijfje legt dan 20—100 eieren, die met een witte, poreuse kalkschaal omgeven zijn en de grootte van een ganzenei bereiken. ☞ Wanneer een geschikte plaats nabij den oever is uitgekozen — de Nijlkrokodil steeds op plaatsen, die niet door het overstromende Nijlwater bereikt kunnen worden — krabt het dier het zand tot een verhevenheid bijeen, en door de zonnewarmte, dikwijls nog vermeerderd door de vochtige warmte van rottende bladeren (soms alleen door deze) heeft zich de kiem na 60 dagen, of ook wel langer, ten koste van het in het ei aanwezige voedsel, tot een volkomen krokodilletje ontwikkeld. ☞ Het moederdier houdt in de nabijheid van het nest de wacht, om dit open te krabben, zoodra het jong in het ei het eigenaardige geluid laat hooren, het sein, dat het jong beginnen zal, met de eiwrat of eitand op de snuitpunt, evenals bij vogelkuikens, de eischaal te openen. De heer A. F. J. Portielje, Inspecteur van Artis' levende have, vertelt in de „Gids bij uw rondgang,” dat de Mississippi- en Brilkaaimans in het zoo mooi ingericht Reptielenhuis, zich geregeld voortplanten, en dat men na 60 dagen de jongen onder de aarde in de eieren duidelijk kan hooren „roepen”. „Moeder”, zegt hij, „graaft bij dit roepen den nestheuvel open, maar meer dan de bewaking van 't nest en 't opgraven moeten wij van haar moederliefde niet verwachten. Nauwelijks aanschouwt ze haar kroost of als recht-

Foto J. Dona.
A. G. CLOOS EN ZIJN PLEEGKINDEREN.

geaarde krokodil, happend naar al wat beweegt in haar buurt, ontziet ze zich nu ook niet, haar slag te slaan onder de zich met bekwaren spoed uit de voeten makende jongen.” ☞ Stille oevers van meren en rivieren der heete luchtstreek zijn de verblijfplaatsen der krokodillen. Aan de monden der rivieren bereiken zij niet zelden het zeestrand, vanwaar zij wel eens door zeestroomingen ver zeewaarts worden medegevoerd, en zich op deze wijze naar eilanden kunnen verspreiden, die nimmer een deel van eenig vastland hebben uitgemaakt (Oceanische eilanden). Bij Amphibiën of tweeslachtige dieren,

zooals kikvorschen, padden en salamanders is zulks niet mogelijk wegens de nadeelige werking van het zeewater op de naakte huid dezer dieren. Het bemeesteren der prooi, hetzij in het water of aan den oever, geschiedt bliksemsnel, met groote zekerheid van den uitslag. Op het land bezigen zij bij den aanval hetzelfde middel als de katten: tijger, leeuw, jaguar enz., want ook zij overvallen hun buit meest onverwachts van uit een hinderlaag, waarbij zij met nog meer list en geduld moeten te werk gaan, omdat de pantserbekleding het besluipen buiten het water zeer bemoeilijkt. ☞ Steeds verdwijnen zij met hun slachtoffer in de diepte, hetzij, zooals wel beweerd wordt, om het in den modder te duwen, en het na ingetreden rotting voor den maaltijd te voorschijn te halen, dan wel om het slechts te verdrinken, alvorens het te verslinden. Op vele plaatsen maken deze vraatzuchtige bewoners der rivieren talrijke slachtoffers onder de bevolking (in Oost-Indië, naar het schijnt, meer dan tijgers) en geen wonder is het, dat kinderen reeds vroeg voor de gevaren worden gewaarschuwd, en hun zelfs middelen aan de hand worden gedaan, om zich te redden, wanneer zij onverhoeds van den oever gegrepen worden. ☞ Zoo herinner ik mij het verhaal van een 13 jarig meisje, dat in Amerika door een grooten krokodil werd meegeleurd, doch dat zich, door den duim in het oog van het monster te steken, wist te redden. Door een zendeling, die op Halmaheira werkzaam is geweest, werd mij een soortgelijk geval verteld, maar de vrouw, die gewond bij hem werd gebracht, overleed aan de verwondingen. Minder gelukkig is ook de negerin geweest, wier armbanden, uit de maag van een gevangen krokodil te voorschijn gehaald, met den schedel van het monster, in het Ethnographisch Museum te Rotterdam te zien zijn. ☞ Waar de krokodillen in de rivier of het meer overvloedig voedsel vinden, is de mensch volkomen veilig voor deze monsters, die op het land eerder vreesachtig zijn, zooals het oorspronkelijke woord krokodeilos (zie noot 1) schijnt aan te duiden. ☞ In sommige streken, waar krokodillen vele slachtoffers maken, koestert men een heilige vereering voor deze dieren. De Nijlkrokodil was een der heilige dieren der oude Egyptenaren, die dit dier zelfs in gevangenschap hielden, en hunne lijken balsemden, om ze veelal in zulke groote hoeveelheden den dooden in het graf mede te geven of met mummies van andere heilige dieren te begraven, dat kleine krokodillen-mummies nog voor enkele jaren in het Oudheidkundig Museum te Caïro tegen zeer billijken prijs te koop werden aangeboden. ☞ De Gangesgaviaal is nog een van de heilige dieren der Hindoes, en wordt zelfs in afzonderlijke vijvers, die aan Vishnoe gewijd zijn, door fakirs verzorgd. ☞ In sommige oude reisverhalen vinden wij zelfs van offeranden aan krokodillen melding gemaakt, die niet alleen uit dieren, maar ook wel eens uit menschen moeten hebben bestaan. Bij de troonsbestijging van de oude vorsten van Koepang op Timor moet het offeren van een mensch aan de krokodillen eertijds tot de plechtigheden hebben behoord. De nieuwe vorst begaf zich met zijne rijks grooten onder het gejuich van een groote volksmenigte naar een bepaalde plaats aan het strand, waar men de krokodillen onmiddellijk te voorschijn te komen. Een jong meisje, rijk met bloemen versierd en met welriekende kruiden en oliën gezalfd, bond men hier de handen en voeten, en plaatste haar op een vooraf daartoe gewijden steen in een rotsholte, tot offer voor de krokodillen. Lang behoefde het ongelukkige het aanroepen van den afschuwelijken dood te wachten, want het weghalen van het monster door een ouden krijgsheld, verdwijnen in de diepte — dit alles moet het werk van een

Foto J. Dona.
VOEDERING VAN EEN
DER PLEEGKINDEREN.

oogenblik geweest zijn. ☒ Een zeer merkwaardig verschijnsel in het leven der krokodillen is de groote welwillendheid, die deze al-wat-leeft verslindende monsters jegens een pluvier-door het toegang te geven tot den wijdgeopenden muil, hetzij om de tanden van achter gebleven voedsel te reinigen, hetzij om naar parasieten te zoeken. Zelfs schijnt dit vogeltje den krokodil door geluiden en door pikken tegen den snuit van het slapende dier voor eenig onheil te waarschuwen, dat voor hem in aantocht is, b.v. voor zijn vijand, den Ichneumon, ook wel, hoewel tot de Roofdieren behoorend, Pharao-

van hun geboorteland zooveel mogelijk gelijkwaardige levensomstandigheden zouden moeten vinden. ☒ Voor een constante temperatuur van $\pm 30^{\circ}$ C., voor een miniatuur waterbassin en een warmen zandbodem, om naar verkiezing nu eens het water, dan weer het land te kunnen opzoeken, kon gezorgd worden, doch voor het gemis aan zonnearmte en zonlicht, waarmede de Afrikaansche natuur hen zoo kwistig bedeeft, was geenerlei vergoeding uit te denken. ☒ Niet dadelijk voldeed het verblijf aan de gestelde vereischten; ook hier zou de praktijk den goeden weg moeten wijzen, en het gelukte eerst na meerdere proefnemingen, nog vóór den

winter een terrarium te construeeren, waarin de voorwaarden voor het levensbehoud der jonge dieren zoo nauwkeurig mogelijk vervuld waren. Een beschrijving van het opzettelijk voor dit doel uit zink en glas vervaardigde terrarium mag hier achterwege blijven. Slechts zij vermeld, dat de dikke laag duinzand, waarmede de bodem bedekt is, door een daartoe opzettelijk geconstrueerde, onder het verblijf geplaatste driepits petroleumlamp wordt verwarmd, die dag en nacht doorbrandt en een constante temperatuur van 30° C. onderhoudt. Met de gewoonte der dieren om voortdurend zand te slepen in het zinken waterbassin, dat tot den rand in het zand is ingegraven, diende zorgvuldig rekening te worden gehouden, daar een te sterke temperatuurstijging van den zandbodem, waarop zij, als aan de oevers der Afrikaansche stroomen, vaak onbewegelijk liggen uitgestrekt, nadeel zou kunnen doen. ☒ Eene nabootsing van den tropischen plantengroei, door plaatsing om het bassin van enkele uit een warme kas overgebrachte kleine planten, moest nagelaten worden, toen bleek, dat de voor deze planten noodige vochtige lucht in het terrarium zich aan den zandbodem mededeelde, hetgeen de dieren een ziekte aan de zwemvlies bezorgde. ☒ Het voedsel der pleegkinderen is een punt van steeds toenemende zorg; hoewel zij nu en dan afval van vleesch, insekten, kleine vischjes en zoetwater-slakken kregen, bestond het hoofdvoedsel tot voor kort uit aardwormen, waarvan op dit oogenblik 50 stuks per dag, voor ieder 25, noodig zijn. Maar dit voedsel voldoet niet meer aan hunne behoeften, want door de voeding met jonge kikvorschen, nu en dan afgewisseld met vischafval en paardenvleesch, zijn de dieren onrustbarend aan het groeien gegaan. Zij eten het voedsel van een pincet of uit de hand van den verpleger, dien zij zeer goed van vreemden weten te onderscheiden. Evenals in den natuurstaat, zoeken zij na een stukje gegrepen te hebben, het bassin op, om het onder water in te slikken. ☒ Terwijl de krokodillen in den natuurstaat verscheidene maanden, ergens verscholen en zonder voedsel te gebruiken, in slaap doorbrengen, waaruit zij niet gewekt kunnen worden, storen deze jonge dieren zich niet aan het jaargetijde, en toonen zich het geheele jaar door even monter. Tot hiertoe hebben zij, naar het

Foto C. Steenberg.

HAARLEM.
HUIS AAN DE GROOTE HOUTSTRAAT,
THANS SOCIETEIT „TROU MOET
BLIJKEN”.

te noemen, legt zich ook toe op het groot brengen van 'n paar jonge krokodillen, die door een matroos uit West-Afrika waren medegebracht en op 4 Augustus van het vorig jaar in zijn bezit kwamen. ☒ Bij aankomst waren de logé's van den heer A. G. Cloos 30 c.M. lang en nu, na veertien maanden, zijn zij reeds in volmaakte gezondheid tot een halven meter uitgegroeid. Maar vraag niet, welk een geduld er noodig is geweest, om het in het primitieve verblijf voor deze bewoners der Afrikaansche rivieren zoover te brengen! In de eerste plaats kwam de zorg voor de inrichting van het verblijf, waarin de dieren aan die

schijnt, zelfs nog geen krokodillentraan 2) gelaten en liggen zij blijkbaar eerder genoegelijk van hun mooi Afrika te droomen, evenals de neger, zijn geliefkoosden spijs, naar Suriname overgebracht, het op zijn manier doet, door in zijn bootje op de rivier nog steeds het „mooi Afrika, mi lobi di!” — mooi Afrika, hoe bemin ik jou — over het water te laten weerklinken. ☒ Dat zij een uitmuntend gehoor hebben, blijkt uit het blaffend geluid, waardoor zij hunne vreugde te kennen geven, als zij in de duisternis de voetstappen van hun meester vernemen, die hun in den avond nog eenig voedsel komt brengen. Toonen

zij zich om een of andere reden geprikkeld, dan laten zij, op kattenmanier, reeds nu en dan een eigenaardig geblaas hooren. Dit kwaken, of blaffen gaat op later leeftijd in knorren en eindelijk in een vervaarlijk brullen over. „Kom eens”, zegt Portielje, „tegen 3 uur, den voertijd, in het Reptielenhuis! Dan brult de Mississippi- of de Snoekbekkaaiman, en slaat met zijn forschen slag zijn gespierden staart op het water.” ☒ Geruimen tijd zal nog moeten verlopen, eer dit primitief verblijf door de ruimere omgeving, die het Reptielenhuis eener diergaarde hun kan aanbieden, vervangen zal moeten worden; want na het tweede jaar nemen krokodillen jaarlijks 15—20 c.M. (enkele soorten 30 c.M.) toe, totdat een lengte van 3 M. bereikt is, waarna de groei langzamer wordt. Hoe oud, vraagt men, moeten dan wel niet de 10 en meer Meter lange monsters, de schrik der bevolking in sommige warme landen, zijn, van welke Dr. J. Jonston in zijn merkwaardig boek over de dieren en hun leven 3) reeds zoo juist opmerkt: „Geen dier groeit van kleinder beginsel tot volslagener grootheid?” H. v. C.

1) Een internationaal woord, dat teruggaat tot het Grieksche krokodilos, waarvan de oorsprong niet vaststaat. „Deilos”, dat vreesachtig beteekent, heeft zonder twijfel betrekking op hun schuwheid op het land.

2) Onder krokodillentranen, waarvan Castelein reeds in 1538 spreekt, verstaat men gehuichelde tranen, omdat krokodillen volgens het oude volksgeloof een schreiend kind nabootsen, teneinde menschen naar zich toe te lokken.

3) Naeukeurige beschrijving van de natuur der viervoetige dieren, vissen en bloedlooze waterdieren, vogelen, kronkeldieren, slangen en draken. Uit 'et Latijn vertaelt door M. Grausius. Doktor in de Medesijnen tot Amsterdam, 1660.

HAARLEM.

Slot).

NAUWELIJKS had de belangrijke uitleg der Spaarnestad zijn beslag gekregen of opnieuw stroomden de vreemdelingen binnen hare wallen, en vermeerderden met hun kennis, hun ondernemingsgeest en hun kapitaal haar welvaart. Ditmaal waren het Franschen, die tengevolge van de herroeping van het edict van Nantes (in 1685) hun vaderland verlieten. Een aanzienlijk percentage van hen vestigde zich in Holland's industrie-steden: Leiden en Haarlem. ☒ Haarlem bereikt dan het toppunt van zijn bloei; in het nieuwe stadsdeelte verrijzen snel de huizen, vooral aan en tusschen Kruis- en Jansweg, en menige deftige woning aan Nieuwe gracht, Spaarne en elders — iets daarvan wordt in dit nummer afgebeeld — getuigt, weers op geheel andere wijze als in den aanvang der 17e eeuw, van de welvaart in deze nieuwe bloeiperiode. ☒ Rijk aan vermogenden bleef Haarlem ook nog in de 18e eeuw, wat wel blijkt uit de toen gebouwde huizen. Maar de nijverheid raakte allengs aan 't kwijnen, een algemeen verschijnsel in de Republiek, wier welvaart hoofdzakelijk nog op den bloei van den handel berustte; met de industrie was het al spoedig allesbehalve gunstig gesteld. Hooge arbeidsloonen, gevolg van een duurte die voortvloeide uit drukkende indirecte belastingen — nawerking van de oorlogspolitiek van Willem III — maakte het bijkans onmogelijk, met het buitenland te concurreren. ☒ Omstreeks 1730 wordt het verval — dat vooral Haarlem zoo sterk teisterde — merkbaar. De brouwerij-nering had er reeds in 't midden der 18e eeuw weinig meer te beteekenen, en achteruitgang op elk gebied volgde. Zwaar leed Haarlem

in de tweede helft dezer eeuw: „de beroemde linnenweverijen waren verdwenen; in alle straten waar vroeger het klappen der weefstoelen, het gesnor der raderen en het vroolijke gezang der arbeiders had geklonken, heerschte nu doodelijke stilte; straten waar vroeger gelukkige familiën door arbeid stiltte; straten waar vroeger geheel afgebroken, en in een eerlijk bestaan hadden, waren geheel afgebroken, en in groene weilanden veranderd.” ☒ Dat laatste geldt vooral voor de arbeidersbuurten in het zuidwesten der stad, en voor het nieuwe stadsdeelte aan de noordzijde, dat, nimmer geheel volgebouwd, een deerniswekkenden aanblik bood in den rampspoedigen Franschen tijd, die op het verval volgde. Een vergeeflijke kortzichtigheid koos dit verlaten stadsdeelte uit als uitermate geschikte plaats voor 't station van den „ijzeren spoorweg” (in 1839 aanvankelijk buiten de Amsterdamsche poort gebouwd) — met het treurig gevolg, dat bijna gansch de bolwerkroon, die het hoofd der

Spaarnestad drukte en die in 1821 in plantsoenen was veranderd, na doortrekking der lijn en verhooging van den spoorwegdijk als het ware van de stad werd afgesneden. Minder begrijpelijk en vergeeflijk is, dat men in 1858 den heer J. J. Beynes toestond, recht tegenover het station een fabriek van spoorwegrijtuigen te bouwen, terwijl elders in dit stadsdeelte nog zooveel grond beschikbaar was. De gevolgen van deze onbezonnenheid zijn nog thans zichtbaar voor elk, die de stad, uit het spoorwegstation komend, binnentreedt. De firma Beynes ter plaatse van den in 1696 aangelegden stadstuin, en het daar in 1869 aangelegde Kenaupark ter plaatse van de fabriek der firma Beynes en achterliggende wijk, hoezeer ware Haarlem's schoon daardoor verrijkt! ☒ De Belgische omwenteling had een herleving van Haarlem's nijverheid tengevolge. Toch is de stad er niet in geslaagd, weder op industriegebied een positie in ons land te veroveren, gelijkwaardig aan die welke het in vroeger eeuwen innam. Dat zij zich allengs weder kon oprichten uit haar verval, dankte zij grootendeels aan haar aantrekkelijke omstreken, die velen haar tot verblijfplaats deden kiezen. ☒ De in de 19e eeuw weder op Krachten gekomen stad heeft zich met prijzenswaardigen ijver toegelegd op hare verfraaiing. Waar het aanleg van parken gold, is zij daarin niet ongelukkig geweest; maar overigens valt er weinig goeds van te zeggen.

Wij zwijgen nu maar van het sloopen van Haarlem's fraaie Houtpoorten, Zijlpoort, Schalkwijkerpoort, Kennemerpoort, en het omverhalen der vestmuren, die vooral bij de Amsterdamsche poort behouden hadden moeten blijven, maar denken in 't bijzonder aan het dempen van grachten in de jaren 1859—1869, waardoor aan Haarlem's stedschoon onherstelbare schade is toegebracht. Oude gracht, Kraaijenhorstergracht, Raamgracht, Voldersgracht, Zijdgracht, Achter-Nieuwegracht en Raaks, werden herschapen in karakterlooze gedempte grachten. Het waren niet de „eischen van het verkeer”, die den doorslag gaven tot deze droevige besluiten, maar de klachten over de onwelriekendheid van het grachtwater, die vooral na de drooglegging van het Haarlemmermeer den deftigen bewoners der Spaarnestad ergernis gaf. Heel goed bleek de adviseerende stadsarchitect te beseffen, dat „het algemeen gebruik der straatriolen tot afvoer van alle onreine stoffen in de opene

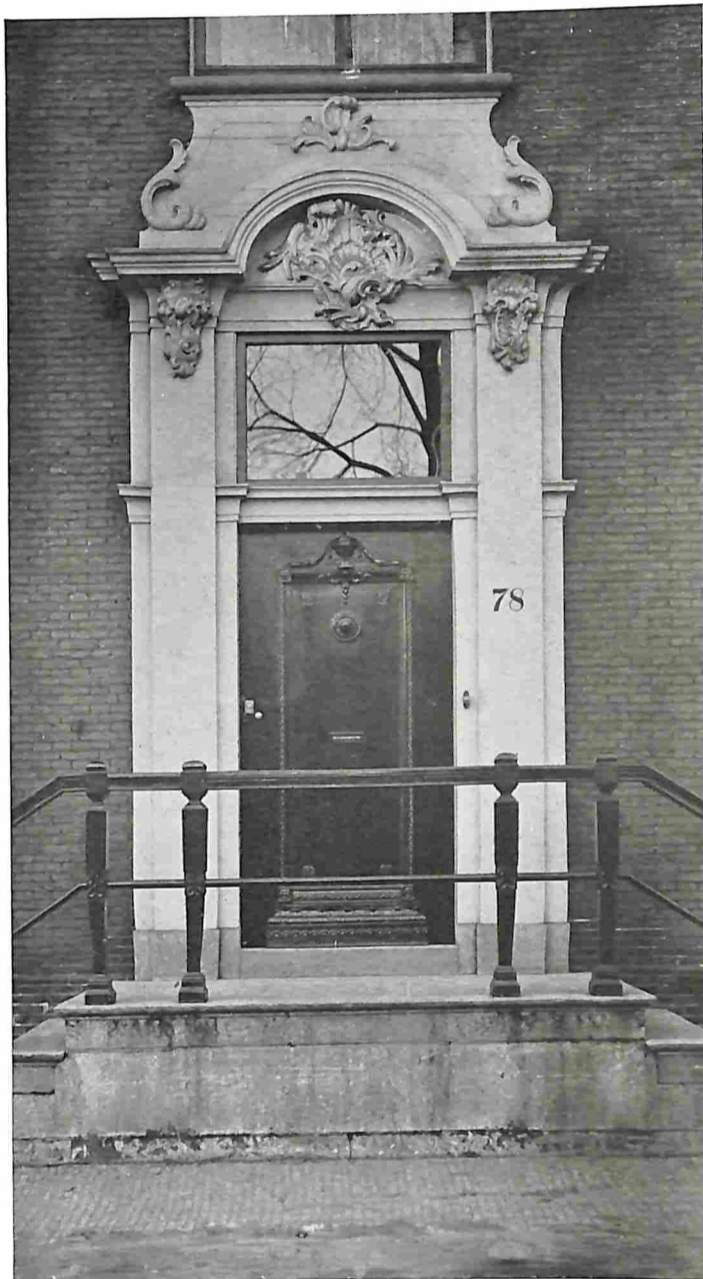

Foto C. Steenberghe.

HAARLEM.

DEUR VAN EEN HUIS AAN DE NIEUWE GRACHT.

sloopen van Haarlem's fraaie Houtpoorten, Zijlpoort, Schalkwijkerpoort, Kennemerpoort, en het omverhalen der vestmuren, die vooral bij de Amsterdamsche poort behouden hadden moeten blijven, maar denken in 't bijzonder aan het dempen van grachten in de jaren 1859—1869, waardoor aan Haarlem's stedschoon onherstelbare schade is toegebracht. Oude gracht, Kraaijenhorstergracht, Raamgracht, Voldersgracht, Zijdgracht, Achter-Nieuwegracht en Raaks, werden herschapen in karakterlooze gedempte grachten. Het waren niet de „eischen van het verkeer”, die den doorslag gaven tot deze droevige besluiten, maar de klachten over de onwelriekendheid van het grachtwater, die vooral na de drooglegging van het Haarlemmermeer den deftigen bewoners der Spaarnestad ergernis gaf. Heel goed bleek de adviseerende stadsarchitect te beseffen, dat „het algemeen gebruik der straatriolen tot afvoer van alle onreine stoffen in de opene

Foto C. Steenbergh.

HAARLEM.

HUIS AAN DE NIEUWE GRACHT (BISSCHOPP. PALEIS).

grachten" de voornaamste bron der ellende was, maar dat het, om aan de uitloozing in de stadsgrachten door riolen een einde te maken, nog niet noodig was die grachten te dempen, was een denkbeeld, dat, zoo het al bij hem is opgekomen, niet door hem werd geuit. Bovendien, Burgemeester en Wethouders blaakten van demplust, ook al, van wege den geheel „vervallen staat der walmuren" en de gemeenteraad blaakte mede. Zoo is dan de Spaarnestad, reeds niet uitmuntend door treffelijken aanleg, sinds ruim een halve eeuw misvormd en geschonden. Het kwaad, binnen de oude wallen aangericht, was niet meer goed te maken. Gelukkig kon haar burgerij troost zoeken daarbuiten, — hier en daar op het gebied eener andere gemeente — om haar kostelijken Hout, nabij haar Spaarne, in de nabijheid van Kennemerlands hooge en breede duinen. Aan Dreef en Baan, aan Flora- en in Haarlemmerhoutpark is het goed te wonen. Maar heel dit nieuwe Haarlem, met zijn smaakvolle en smakeloze wijken, een allegaartje van mooi en leelijk, alweder niet van weldoordachte stadsuitbreiding getuigend, vertoont slechts zelden een eigen karakter. Dat zoeken men nog steeds in de oude geschonden stad, met haar rijkdom van monumenten uit een verleden waarvoor de Haarlemmer, het moge dan niet grootsch geweest zijn, zich toch allerminst behoeft te schamen. Niet alles van dat verleden openbaart zich bij een wandeling door hare straten. Maar wij weten het, dat niet alleen de nijverheid, maar ook de kunst, in 't bijzonder de schilderkunst, binnen haar wallen toegewijde en begaafde dienaren heeft gevonden, en zelfs in den tijd van haar diepst verval de wetenschappen hier ijverig werden beoefend. En zouden wij ooit vergeten hoe de stad geleden en gestreden heeft in de eerste jaren van onze worsteling met Spanje? Neen — er is toch wel veel, dat ons Haarlem lief doet zijn. En hebben wij ons hier of daar

wat bitter over de Spaarnestad uitgelaten, het was de bitterheid der in sommige opzichten teleurgestelde liefde. Een gewone steen slechts, in goud gevat, moge Haarlem zijn. Maar schitteren in dien steen toch niet verscheidene kristallen?
A. L.

Eigenaardige gebruiken bij 't begraven in de middeleeuwen.

TOEN Karel de Grootte de Friezen en de Saksers, na fellen strijd, aan zijn macht had onderworpen, plantte hij met de scherpte van zijn zwaard hier de Frankische heerschappij en het Frankische Christendom. Het verbranden van lijken werd op doodstraf verboden. Er werden kerkhoven aangelegd, die door de Frankische priesters waren gewijd en de lijken der Christenen moesten in gewijde aarde rusten. Er werden nieuwe wegen aangelegd naar de kerkhoven, en om 't volk af te houden van de heidensche begraafplaatsen, werd 't volgen van andere dan die wegen gestraft met den dood. Die wegen bestaan in verschillende oorden van ons land nog, en ze worden bij elke begrafenis gebruikt. In Twente heeten ze „lijkweg;" op de Veluwe „Doôweg". De heidensche grafheuvels werden de vereenigingsplaats van booze geesten. Die stonden altijd op den loer om de lijken der Christenen mee te sleepen. Om ze op een afstand te houden, werden er kruisen op de kerkhoven geplaatst, waar de duivel niet tegen op kon en in den toren werd een gedoopte klok gehangen, wier gelui de booze geesten moest verjagen. Het stroo was ook een uitstekend middel tegen de duivels, de witte wijven en de heksen. Daarom werd het in de huizen op den vloer gespreid; dan konden die kwelgeesten niet

Foto C. Steenbergh.

HAARLEM.

GEVEL AAN HET SPAARNE.

binnensluipen. Het lijk werd op stroo gelegd en er werden bossen stroo rondom 't geheele huis geplaatst. Ook werden er kruisen, met stroo omwonden, aan deuren en vensters gehangen. Als de lijk-kist op den wagen werd gezet, werden er aan beide zijden stroobossen aangehangen en bij 't terugkeeren van 't kerkhof werden die aan den eersten kruisweg op de vier hoeken neergezet. ☞ De heidensche urnen werden door kisten vervangen. De aanzienlijken werden in steenen kisten begraven, de dooden van minderen rang in houten, de lijfeigenen zonder kist. Op de oudste kerkkisten gevonden, te Heiloo, Noordwijk, Wassenaar en elders. De boeren, die ze soms in 't duin vonden, gebruikten ze voor drinkbakken voor 't vee. Op 't kerkhof te Bennebroek zijn steenen doodkisten opgegraven, die roodachtig van kleur waren en ook steenen deksels hadden. De steenen doodkisten behooren tot 't Franckische tijdperk. Later werden er uitsluitend houten doodkisten gebruikt, behalve voor de aanzienlijken, die meestal looden kisten hadden. Bij 't onderzoek der grafkelders van de Hofkapel te 's-Gravenhage zijn er zoowel houten als looden kisten gevonden, met platte en met „geroefde” deksels (geroefde deksels, loop op, als 'n dak). ☞ 'n Houten kist kostte in de 14e eeuw 10 à 12 stuivers. In 1525 werd voor de kist van den hofmeester van den Gelderschen hertog 2 gld. en 6 stuivers betaald. ☞ Het gebruik bij de heidenen, dat wapens en kostbaarheden bij de lijken in 't graf werden gelegd, bleef bij de christenen in zwang. Het gaf aanleiding tot grafschendingen. Lijkberoovers en grafschenners werden met strenge straffen bedreigd; als ze betrapt werden, ontvingen ze de geeselsstraf, of ze werden aan de kaak gesteld, zelfs wel opgehangen. 't Kwaad werd echter niet uitgeroeid. Bij de afschaffing der heidensche begrafenis, verdwenen de oude gebruiken en 't bijgeloof niet. Aan voortekens werd en wordt in sommige streken nog, vast geloofd. Als een hond des nachts huilt, als een uil krast, als een uurwerk van zelf blijft stilstaan, als men een doodkloppertje hoort in 't hout, zal spoedig iemand sterven. Als een raaf of een kraai op een huis gaat zitten, waar een zieke is, is hij een dood-aanzegger. Gaat iemand een koude rilling over 't lichaam, dan loopt men over zijn graf. Als een lijkstoet op den weg naar 't graf 't eerst een vrouw tegenkomt, dan zal de eerstvolgende doode een vrouw zijn, is 't een man, dan zal 't eerst een man aan de beurt komen, enz. De lijkmalen, die van heidenschen oorsprong zijn, bleven bij christelijke begrafenis een voorname plaats innemen. De bisschoppen, de kerkvergaderingen en later de predikanten verboden ze wel, en bij stedelijke keuren werden zware boeten gesteld, op het overdadig gebruik van spijs en drank bij begrafenis; maar 't hielp niet. ☞ Plechtige handelingen werden verricht en beloften gedaan op de graven der vaderen. Dit gebruik onzer heidensche voorouders hield de heele middeleeuwen door stand. Huwelijken werden gesloten, huwelijksvoorwaarden vastgesteld, eigendommen overgedragen op 't graf der overen. Hun zielen moesten getuigen van de belofte of overenkomst. Het woord, dat daar gegeven werd, was onverbreeklijk. Het versieren der lijken,

„'t mooi maken”, was een gebruik, dat onze voorouders van de Romeinen hadden geleerd. ☞ 'n Vernederende plechtigheid was het begraven „met de sleutels op de kist.” Dit had plaats, wanneer de overledene meer schuld had nagelaten dan goed. en de erfgenaam „met mene monde en met handen” afstand deed van den boedel. Zóó deden b.v. de weduwe van graaf Willem IV in 1345 en die van hertog Albrecht in 1404. J. SCHUITEMAKER Cz.

HOEVEN EN KLAUWEN.

21) DOOR G. D. ROBERTS.

DE hond, die bij de koeien geen geziene gast was, omdat hij ze soms moest weggagen van het haverveld of den moestuin, bleef aan den anderen kant van het hek zitten en keek onverschillig naar het melken. De eerste koe was gemolken en was weggelopen om weer te gaan grazen en Hatch was bijna klaar met de tweede, toen hij tusschen het hek door zag, dat de hond opstond en naar huis liep in een houding alsof hij een pak slaag had gehad. Lichtelijk verbaasd, mompelde hij: „Die Jeff krijgt meer kuren dan een wijfjes-veulen!” ☞ Even later loeide de koe en deed een sprong, die een minder waakzaam melker dan John Hatch was, zijn evenwicht had doen verliezen. Ze rende het veld over, met de horens stootend, voegde zich bij haar kameraad en de stieren, en liet John Hatch daar zitten met den emmer tusschen zijn knieën, onbewegelijk starend in de donkere bosschen. Een onderdeel van een seconde meende hij een schaduw te zien, die daar langs gleed. Toen wist hij dat het een gezichtsbedrog was, veroorzaakt door het staren in dit half-licht. ☞ Woedend — te woedend om er uiting aan te geven, zelfs in de meest onparlementaire taal — sprong hij op, zette den emmer melk naast den eerste, greep het stevige krukje bij één poot, sprong over de schutting en drong het bosch in. Het krukje was geen bijzonder geschikt wapen, maar John Hatch was ook geen bijzonder voorzichtig mensch. Als er iets was in de bosschen, dat hem bespiedde en zijn beesten angst aanjoeg, dan wou hij er dadelijk den strijd mee aanbinden. ☞ Maar voor zoover hij zien kon, was er niets. Opnieuw gingen zijn nekharen overeind staan en voelde hij die eigenaardige prikkeling. Verontwaardigd liep hij terug naar het hek, sprong er overheen, wierp het krukje op den grond en pakte de melkenners zoo ruw op, dat een deel van den inhoud over zijn home-spun broek liep; toen ging hij naar huis. Niet één keer verwaardigde hij zich om te kijken, ofschoon hij in zijn beleedigde woede vast overtuigd was, dat den heelen weg overkwaadige oogen hem beloerden. ☞ Den volgenden dag bracht John Hatch grootendeels gewapend in het bosch door en zocht mijlen in den omtrek van zijn ontginning alle schuilhoeken af. Dezen keer joeg hij stilletjes, zoo geruischloos en heimelijk als welk wild dier zelf had kunnen doen. Hij zag niets ergers dan een paar onverschillige stinkdieren en een kribbig, oud stekelvarken, dat zijn pennen tegen hem ratelde. Hij wou eerst de stinkdieren doodschieten, als „ongedierte” dat gevaarlijk was voor zijn kuikens; maar hij

Foto C. Steenberg.

HAARLEM.

DEUR- EN RAAMOMLIJSTING VAN EEN HUIS
AAN DE JANSSTRAAT.

bedwong zich, uit vrees den onbekenden vijand waarop hij joeg, te waarschuwen. Hij zocht ijverig naar iets dat leek op een vijandelijk spoor; maar het had in den laatsten tijd niet geregend, dus was de grond hard en de doodsch-bruine dennenaalden vormden een tapijt, waarop voorzichtige pooten geen sporen nalieten, zoodat hij nergens een aanwijzing vond. Ietwat verlicht, ging hij weer naar huis, toen het tijd werd te gaan melken. Maar voor hij het bosch uit was, voelde hij weer de waarschuwing en de griezelige kriebeling in zijn

het groene zomersche bosch John Hatch toe het oude, vertrouwde bosch te zijn, waarin zijn uiterst praktische geest noch bedreiging, noch geheimzinnigheid vond. Hij floot vroolijk onder het hakken, terwijl de oude merrie lekker stond te grazen op een stukje natuurlijk grasland bij het meer, door niets anders gestoord dan door de vliegen, wier onophoudelijke aanvallen haar langen staart voortdurend in beweging hielden. Toen de middag reeds een goed eind gevorderd was, hervatte Hatch opgeruimd den terugweg met zoo veel

gereed gemaakte stokken op zijn kar als de merrie makkelijk kon trekken. Er gebeurde voorloopig niets bijzonders. Na een tijdje voelde Hatch zich weer zoo heelemaal thuis in de hem zoo vertrouwde wildernis, dat zijn zenuwen zich ontspanden en dat hij de irriterende gebeurtenissen der laatste weken totaal vergat. Hij bereikte een bocht in het boschpad, waar op zoowat een halve mijl van zijn ontginning af de weg een kleine verhevenheid vormde en zag zijn gezellige boerderij, met haar hoenderhof en haar weiden, die lagen te koesteren onder de dalende middagzon, vlak voor zich liggen. Het was een mooi schilderij, als in een smalle, donkere lijst gevat door de zwarte stammen der pijnboomen die aan weerszijden van den bemosten weg groeiden. Hatch spitste de lippen om te fluiten van tevredenheid bij dit gezicht. Maar het gefluit eindigde in een hijgenden ademstoot, toen hij opnieuw dat gehate kipevel voelde komen, dat gekriebel onder aan zijn nek. Hij liet de teugels vallen en greep zijn geweer, dat boven op de lading stokken lag. Op het zelfde oogenblik sprong de oude merrie zoo heftig opzij, dat ze hem bijna afgeworpen had en begon toen wild den weg af te rennen, waardoor de stokken links en rechts er af vlogen. Met een krachtigen vloek baande Hatch zich een weg door de struiken, die den weg begrensd. Hij verbeelde zich een grijze schaduw te zien wegschuipen tusschen de grijze stammen en vuurde dadelijk. Hatch was een goed schutter en hij was overtuigd, dat hij geraakt had. Triomfantelijk rende hij voort, in de verwachting zijn vijand dood op de dennenaalden te zien liggen. Maar hij vond niets. Bitter ontgoocheld keerde hij zich om, juist op tijd om een andere schaduw te zien, die een anderen kant op verdween. Maar nu schoot hij niet, want er was niets meer om op te schieten. Hij liet zijn geweer zakken en wreef peinzend zijn kin, in de overtuiging dat zelfs zijn houtkokers-vocabulair te kort zou schieten om zijn gedachten weer te geven. Uiterlijk kalm, maar inwendig woest, liep Hatch met groote stappen naar huis, zonder nota te nemen van de stokken, die langs den weg verspreid lagen. Hij voelde niet langer de aanwezigheid der achtervolgende schaduwen, waarschijnlijk omdat ze weggelopen waren bij het geluid van het gewerschot. Thuis gekomen vond hij de oude merrie

Foto C. Steenbergh.

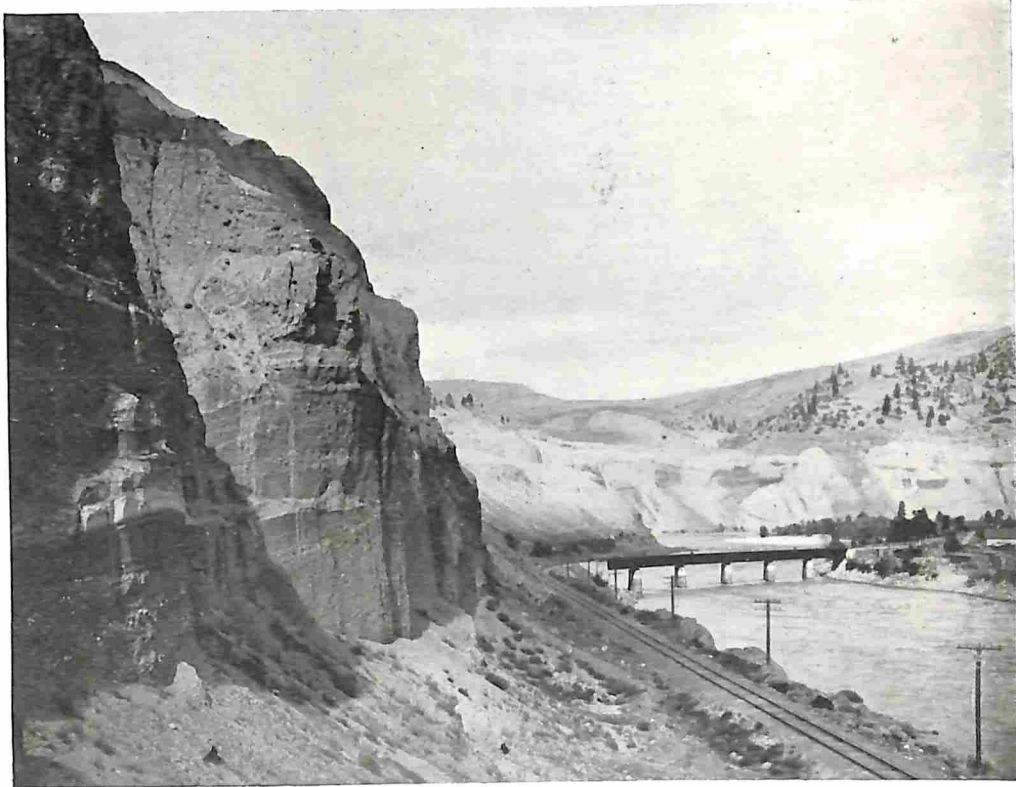
HAARLEM.

MIDDENGEDEELTE VAN EEN GEVEL AAN DE JANSSTRAAT.

ren kant op verdween. Maar nu schoot hij niet, want er was niets meer om op te schieten. Hij liet zijn geweer zakken en wreef peinzend zijn kin, in de overtuiging dat zelfs zijn houtkokers-vocabulair te kort zou schieten om zijn gedachten weer te geven. Uiterlijk kalm, maar inwendig woest, liep Hatch met groote stappen naar huis, zonder nota te nemen van de stokken, die langs den weg verspreid lagen. Hij voelde niet langer de aanwezigheid der achtervolgende schaduwen, waarschijnlijk omdat ze weggelopen waren bij het geluid van het gewerschot. Thuis gekomen vond hij de oude merrie

met de leege kar voor het hek staan om binnen gelaten te worden en Jeff, dien hij altijd achter liet om het huis te bewaken, kwispelstaartend naast haar staan, niet in staat te begrijpen waarom ze thuis gekomen was zonder haar meester en zonder haar vrachtje. John Hatch keek peinzend naar den hond. „Jeff”, zei hij „als je niet zoo allemachtig, afgedriedeksel bang was voor lynxen, zou je me heel wat kunnen helpen om dat ongedierte te pakken te krijgen. Maar je hebt geen moed meer. Ik denk, dat ik je van tijd tot tijd eens zal moeten meenemen het bosch in, om je er aan te wennen en je te helpen weer wat durf te krijgen. Zooals je nu bent, ben je niet veel waard, Jeff.” En de hond, die voelde dat in Hatch's woorden een verwijt stak, liep met den staart tusschen de beenen weg achter den stal. John Hatch na die tijd wat in het bosch te doen had, ging Jeff met hem mee. Maar die voelde zich dan ongelukkig, liep zijn baas vlak achter de hielen en uit kop, ooren en staart sprak duidelijk protest. Soms leverden die tochten niets bizonders op, want dan schenen de vijandelijke schaduwen ergens anders te zijn, of te druk bezig om zijn spoor te volgen. Dan wist Hatch dat het onzichtbare toezicht was opgeheven, omdat hij geen enkelen keer dat eigenaardige prikkelen in het kuiltje van zijn nek voelde. Maar in de oogen van Jeff was ieder boschje of struik op vijftig el in den omtrek een schuilplaats voor lynxen en alleen als hij achter de hielen van zijn baas liep, voelde hij zich beveiligd tegen hun vlugge, scheurende klauwen. Als hij John Hatch plotseling zag stilstaan, om zich heen kijken en dan op het struikgewas toelopen, trachtte Jeff tusschen zijn beenen te kruipen, wat noch voor het schieten, noch voor het humeur van zijn baas bevorderlijk was. En de schaduwen — want het kwam John Hatch voor, dat er nu twee waren, die hem volgden — verdwenen spoorloos in de omringende, geluidlooze schemering. Den heelen zomer en herfst ging die geheimzinnige achtervolging zo, tot Hatch, het nuttelooze inziende van zijn pogingen om zich ervan te bevrijden, deed alsof hij er niet om gaf en alsof hij het eigenlijk wel prettig vond zoo bespied te worden. Tegen Jeff — met wien hij meer vrij uit kon praten dan tegen wien ook — merkte hij op, dat het misschien wel goed voor de hoofdhuid was als men soms zoo 'n prikkeling voelde bij de haarwortels, een voorbehoedsmiddel tegen kaalhoofdigheid. Maar heel inwendig maakte het hem hoe langer hoe meer ongerust. Zulk een waakzame en onvermoeibare wraakgierigheid bij schepselen, die gemeenlijk de nabijheid van menschen schuwen met een onuitroeibare, wabste schuwheid, was onnatuurlijk. Het scheen hem toe, dat hieruit een waanzin van haat sprak, een obsessie, die zou kunnen leiden tot een wanhoopsdaad zooals nog geen lynxen ooit gepleegd hadden. Toen echter de winter zich in al zijn kracht deed gelden, bemerkte Hatch dat hij met steeds minder vasthoudendheid bespied werd. Hij begreep dadelijk, dat dit was omdat zijn vijanden nu gedwongen waren het grootste gedeelte van hun tijd te besteden aan het verzorgen van hun eigen voedselvoorziening, en hij vond het min van zichzelf, dat dit hem zoo 'n gevoel van verlichting gaf. Naarmate de winter feller werd en de kou intenser, terwijl de sneeuw viel in zulke hoeveelheden, dat het leek alsof de aarde er onder zou worden begraven, scheen het hem ten slotte toe, alsof de wrekers hun ongekend doel hadden opgegeven. Op zijn tochten op sneeuw-

LANDSCHAP IN WESTELIJK CANADA.

schoenen door de stille wouden, voelde John Hatch niet langer die waarschuwendende prikkeling van zijn huid en na eenigen tijd vergat hij de spiedende schaduwen en hun dreiging volkomen. John Hatch's voornaamste bezigheid tijdens de wintermaanden was het omhakken en vervoeren van brandhout voor de nederzettingen. Op een dag was hij met het grootste plezier bezig een grooten berkenboom te vellen. De ijle, stille lucht werkte als wijn op zijn bloed. De bijl was scherp, en onder het hakken van zijn gelijkmatige houtsledde op veiligen afstand gade, terwijl de oude merrie met levendige belangstelling gade, terwijl de oude merrie met hangenden kop stond te suffen en te dampen in de droge vorst. De boom, bijna doorgehakt, begon al over te hellen, bijna te vallen, toen John Hatch zich bewust werd van die hatelijke kriebeling in het vel van zijn wangen, het opstaan van zijn nekharen. Met een driftigen vloek keerde hij zich om en zwaaide zijn bijl. Met een zacht, suisend, krekend geluid viel de boom. Hij viel precies zooals Hatch brekend had, dus behoefde hij niet op zij te springen, of zelfs er naar te kijken. Maar onder het vallen trof de boom met harden slag een dooden tak van een daarnaast staanden boom. De doode tak werd door de lucht geslingerd en trof John Hatch hard op het achterhoofd. Hij viel neer als een blok en bleef

doodstil liggen in de met spaanders bezaaide sneeuw. Een gerammel van kettingen en tuig weerklonk, toen de oude merrie, die haar vijand rook, begon naar huis te draven. Jeff, ziende, dat zijn baas op den grond lag, sprong jankend naar hem toe en begon zijn bewusteloos gelaat heftig te likken. Toen hij geen effect merkte, herinnerde hij zich plotseling den geur in de lucht, die zijn rugharen deed opstaan. Hij ging over Hatch's lichaam heen staan en draaide woest grommend zijn kop om. Hij kon den vijand niet zien doch hij kon hem maar al te duidelijk ruiken. Met achterover liggende ooren en lippen opgetrokken boven zijn lange, witte tanden en half gesloten groen-glanzende oogen, staarde hij naar het pijnboschje vanwaar die dreigende geur zijn neus bereikte. Nu de verantwoordelijkheid voor het leven van zijn meester zoo plotseling op hem rustte, verdween zijn angst voor lynxen. Het geluid van de vlucht van de oude merrie stierf weg op den witten boschweg en gedurende eenige minuten bleef alles stil. De lynxen hadden zich al zoo lang geoefend in geduld en, niettegenstaande hun haat, waren zij voorzichtig. Ze begrepen aanvankelijk niet, waarom hun vijand, die altijd zoo druk in beweging was, daar nu stil lag in de sneeuw. Maar wilde dieren snappen meestal gauw wanneer een vijand of een prooi buiten gevecht is gesteld. Al spoedig kwamen zij tot de overtuiging, dat nu de gelegenheid gekomen was, waarop ze zoo lang geloofd hadden. Voor den hond voelden ze slechts minachting. Hem hadden ze al eens vroeger toegetakeld en verslagen. Ze waren eraan gewend, dat hij zijn angst voor ze openlijk toonde. Nu hielden ze geen rekening met hem. Ieder van een kant van het pijnboschje slopen ze steelsch vooruit, op hun buik, met achterover liggende ooren, terwijl hun ronde, vale oogen brutaal uit hun ronde, grauwe, wreede koppen keken. Hun groote kussen-pooten liepen licht over de sneeuw. Heel langzaam slopen ze nader, ieder oogenblik verwachtend, dat John Hatch zou opspringen en ze knallend tegemoet zou snellen. (Wordt vervolgd).